

VEJLEDNING FRA FRILUFTSRÅDET 2013

DANSKE NATURPARKER

– Hvordan kommer vi i gang?

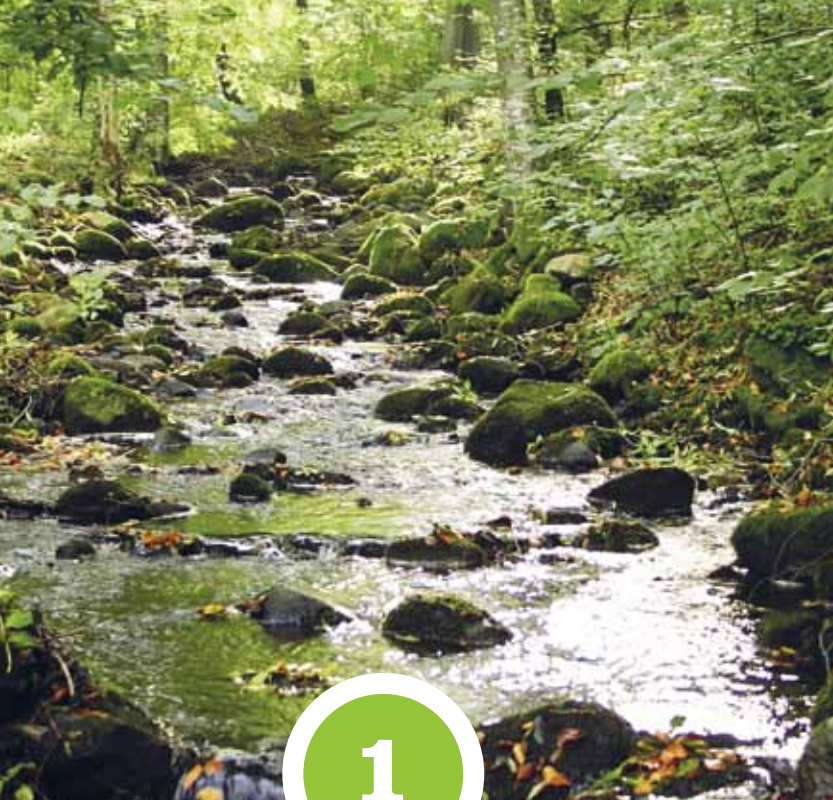
NORDEA
FONDEN

Friluftsrådet

DANSKE NATURPARKER

1

2

Hvad er en naturpark?	7
En vision for pleje, benyttelse og beskyttelse	8
En ramme for tværgående samarbejde	9

Hvorfor naturparker?	11
Lovmæssigt ophæng	11
Mærkningsordningen	12

5

Ressourcer	23
------------	----

3

Ansøgningsprocedure	15
Hvordan gør vi?	16
Pilotparker	19

4

Frivillighed og lokale samarbejdsprocesser	21
--	----

6

Naturparkplanen	26
-----------------	----

INDLEDNING

Danske Naturparker er en mærkningsordning, der koordineres af Friluftsrådet. Denne vejledning er tænkt som en hjælp til administratorer, planlæggere og andre medarbejdere i kommuner og naturparker, der skal løfte opgaverne med at planlægge og forankre en naturparkproces. Vejledningen beskriver konceptet og mærkningsordningen Danske Naturparker, som Friluftsrådet har udviklet.

Første del af vejledningen beskriver Danske Naturparker som en lokal vision for pleje, benyttelse og beskyttelse af et naturområde, og som en lokal ramme for et tværgående samarbejde mellem frivillige aktører. Danske Naturparker er en helhedsorienteret strategi for naturforvaltning, der forankres i kommuneplanen, og på den måde markerer retningslinjer for den lokale arealforvaltning. Danske Naturparker er således alene baseret på forhandlinger, frivillige aftaler, lokalt engagement og kommunal planlægning – eventuelt på tværs af kommuner. I den sidste halvdel af vejledningen beskrives kriterierne for mærkningsordningen, herunder kravene til en naturparkplan. Vejledningen indeholder også en liste over fonde og puljer, der kan være relevante for kommunerne at søge, når de skal finde ressourcer til at understøtte projekter og processer.

Naturparker er i modsætning til Nationalparker lokalt udpeget og kræver ikke særlovgivning. Naturparkernes indhold og realisering er baseret på frivillighed, herunder aktiv involvering af lodsejere, borgere og interesseorganisationer. Udgangspunktet er en fælles lokal eller regional vision samt kommunalt engagement og lokale ressourcer. De lokale ressourcer kan kombineres med kommunale, halv-offentlige og private ressourcer, f.eks. ved at søge Tips- og Lottomidler til Friluftslivet, andre private fonde eller offentlige støtteordninger.

Idéen om at etablere mærkningsordningen Danske Naturparker er blandt andet udsprunget af et ønske om at give kommunerne en mulighed for at få anerkendelse for en koordineret planlægning af natur og friluftsliv, og det har været et ønske at udbrede den arbejdsmetode, der er blevet anvendt i forbindelse med nationalparkprocessen. En arbejdsmetode, der har båret præg af udstrakt borgerinddragelse og en helhedsorienteret tilgang til forvaltningen af de pågældende områder.

Naturparkkonceptet er allerede udbredt i andre europæiske lande. I nogle af vore nabolande er der en lang tradition for at gøre naturområder til naturparker, og det stiller særlige krav til beskyttelse af natur- og kulturværdier og til formidling og publikumsfaciliteter, der understøtter bæredygtige former for turisme. I Tyskland findes der i dag mere end 100 beskyttede naturområder, der er udlagt som naturparker. Det svarer til mere end 25 % af landets areal.

IDÉEN OM AT ETABLERE MÆRKNINGSORDNINGEN DANSKE NATURPARKER ER BLANDT ANDET UDSPRUNGET AF ET ØNSKE OM AT GIVE KOMMUNERNE EN MULIGHED FOR AT FÅ ANERKENDELSE FOR EN KOORDINERET PLANLÆGNING AF NATUR OG FRILUFTSLIV.

1

HVAD ER EN NATURPARK?

HVAD ER EN NATURPARK?

En naturpark er kort fortalt et område, hvor beskyttelse og benyttelse af naturen kombineres. Med andre ord et område, hvor der både er plads til natur og mennesker, fordi benyttelsen tilrettelægges bæredygtigt, så de værdifulde landskaber og naturområder bevares.

DANSKE NATURPARKER SKAL:

- Understøtte helhedsorienteret planlægning og naturforvaltning
- Skabe bedre forhold for dyr og planter, udvikle økologiske sammenhænge samt styrke biodiversitet og naturkvalitet
- Skabe plads til mere dynamisk natur
- Styrke befolkningens muligheder for at dyrke friluftsliv og opleve naturen
- Bevare den kulturelle arv og mangfoldigheden i kulturlandskabet
- Skabe naturglæde, stolthed, identitet og gode rekreative oplevelser for befolkningen og naturparkens gæster
- Bruge borgerinddragelse og tværgående samarbejdsprocesser som et bærende element i etablering, udvikling og opretholdelse af naturparken
- Understøtte økonomisk og social udvikling i lokalsamfundene i og omkring naturparken
- Bidrage til at drift og produktion understøtter målsætningerne for naturparken
- Være synlige og aktive medspillere i al planlægning relateret til områderne i naturparken og være et forbillede for forvaltningen af det danske landskab

Naturparkens størrelse og afgrænsning defineres i en proces, hvor aktører og interessegrupper inddrages i en tværgående dialog. Naturparkens afgrænsning afhænger af naturparkens vision, naturindhold, karakteren af sammenhængende landskab og kulturhistorien.

Friluftsrådet definerer Naturparker således:

Naturparker er større sammenhængende landskaber af regional betydning. De vil ofte indeholde naturområder af national og international betydning. De er velafgrænsede med stor landskabelig skønhed, naturrigdom og kulturhistorisk værdi. De repræsenterede landskaber er karakteristiske for landets forskellige egne og bør nyde særlig beskyttelse af hensyn til nuværende og kommende generationer.

EN VISION FOR PLEJE, BENYTTELSE OG BESKYTTELSE

En naturpark er en lokal vision for pleje, benyttelse og beskyttelse af natur og kultur. Forholdet mellem de tre er afhængig af naturparkens udgangspunkt og de lokale naturkvaliteter. Naturparkens lokale identitet, historie og naturværdier kobles sammen med den lokale vision om, hvordan arealet i fremtiden skal udvikles, beskyttes, plejes eller bruges. Visionen kan f.eks. handle om friluftsliv, bæredygtig turisme eller bæredygtig erhvervsudvikling.

Det kan være en god ide at beskrive visionen som en bærende fortælling om naturparken: Hvad planlægger vi for? Hvad kan "sælge" naturparken og vores vision? Hvilke særlige værdier, landskaber, naturtyper, oplevelser etc. indeholder naturparken? Er der nogen gode historier, der gør dette sted til noget særligt? Naturparkens identitet og den bærende fortælling kan ofte hjælpe til med at pege på en naturlig afgrænsning af parken.

Visionen skal beskrive og begrunde de langsigtede målsætninger i naturparkplanen og understøtte de konkrete planer, kortsigtede mål og projekter. De kortsigtede mål og projekter ligger inden for den femårige periode, som mærket gives for, og som naturparkplanen dækker. Herefter videreføres visionerne i nye kortsigtede mål og planer, når der søges om en fornyet mærkning, og der udarbejdes en ny naturparkplan.

EN RAMME FOR TVÆRGÅENDE SAMARBEJDE

En naturparkplan er en ramme for et tværgående samarbejde mellem frivillige aktører, herunder lokale borgere, myndigheder, private lodsejere, det lokale erhvervsliv og turismesektoren.

Naturparken er en geografisk afgrænsning af et areal, hvor alle med interesse i at beskytte og benytte naturen samarbejder om en fælles vision og nogle både kort- og langsigtede mål. Der kan etableres arbejdsgrupper og netværk med særlige temaer, som motiverer til deltagelse, og de frivillige aktører kan bidrage med værdifulde erfaringer og konkret viden, som de offentlige myndigheder ikke har. Mobilisering af lokal frivillighed og aktivisme kan indeholde mange

værdifulde ressourcer, hvis de frivillige reelt føler, at de har indflydelse og medbestemmelse.

Der vil selvfølgelig altid være restriktioner, love, rammer, ejerforhold og begrænsninger, der skal overholdes. Men processerne, der leder frem til en naturparkplan, kan udvikle visionære målsætninger for området, der kan understøtte den lokale udvikling i en bæredygtig retning.

HVORFOR NATURPARKER?

Naturparker er store sammenhængende landskaber, hvor der er brug for en sammenhængende planlægning, fordi mange interesser og naturværdier er involveret.

Naturparker indeholder såkaldte stedbundne ressourcer, f.eks. natur, kultur og landskaber, som kan være værdifulde i helt forskellige sammenhænge. Naturressourcerne er et grundlag for lokal livskvalitet, sport, friluftsliv, jagt og fiskeri, turisme, landbrug etc. Ikke desto mindre kan det være en vanskelig opgave for kommunerne at forvalte og navigere de mange forskellige interesser, herunder at aktivere, synliggøre og markedsføre naturparkens kvaliteter som lokale værdier.

I en naturpark kombineres de stedbundne naturressourcer på en måde, så de samtidig beskyttes og markedsføres under hensyn til en samlet bæredygtighed og diverse lokale interesser. En samlet bæredygtighed handler om, at én form for benyttelse ikke tilsidesætter en anden eller forringer områdets værdi på sigt. Derfor er processer, hvor lodsejerne høres og inddrages, vigtige. De lokale foreninger, beboere og ildsjæle skal også inddrages. De kender områdernes værdier og ved, hvordan de kan beskyttes, benyttes eller markedsføres, så værdierne bliver synlige for andre og dermed passes på.

Naturparker skal fremhæve landskabet og give det identitet, så der skabes synlige og attraktive oplevelser for både lokale og besøgende. På samme tid skal naturparkerne også understøtte det lokale erhvervsliv ved at tiltrække og fastholde besøgende samt ved udvikling og markedsføring af "naturparkprodukter".

I forvaltningen af en naturpark er afvejning mellem benyttelse og beskyttelse – turisme, erhverv og naturhensyn – derfor et kerneområde.

Lovmæssigt ophæng

Naturparker er lokalt eller regionalt udpegede. De kræver ikke særlovgivning, statsejede arealer, et statsligt sekretariat, opkøbspolitik eller bindinger. Naturparkernes indhold og

realisering er baseret på engagement i de enkelte kommuner og i lokalbefolkningen. Formelt etableres naturparker via kommuneplanlægningen, hvor naturparken afgrænses, og de planmæssige retningslinjer fastlægges. Kommuneplanen fastlægger rammen for naturparken og naturparkplanen, som er bindende for den kommunale forvaltning og andre myndigheder.

Den enkelte naturparks ophæng i kommuneplanen kan sikres på to måder, enten som en del af den egentlige kommuneplan eller som et kommuneplantillæg. Hvis en naturpark dækker flere kommuner, skal den indgå i alle kommuneplanerne.

NATURPARKER SKAL FREMHÆVE LANDSKABET OG GIVE DET IDENTITET, SÅ DER SKABES SYNLIGE OG ATTRAKTIVE OPLEVELSER FOR BÅDE LOKALE OG BESØGENDE. PÅ SAMME TID SKAL NATURPARKERNE OGSÅ UNDERSTØTTE DET LOKALE ERHVERVSLIV VED AT TILTRÆKKE OG FASTHOLDE BESØGENDE SAMT VED UDVIKLING OG MARKEDSFØRING AF "NATURPARKPRODUKTER".

MÆRKNINGSORDNINGEN

Danske Naturparker er et koncept, der lanceres af Friluftsrådet som en mærkningsordning. Den enkelte naturpark modtager mærkningen for en femårig periode. Herefter kan der søges om fornyelse, hvis naturparken kan dokumentere en fortsat fremdrift i udviklingen af naturparken, herunder en ny naturparkplan.

Mærkningsordningen er et forvaltningsredskab, som understøtter samarbejdsprocesser og tværgående dialog samt bidrager til at kvalificere kommunernes forvaltning af store naturområder, hvor mange interesser er involveret. Mærkningsordningen skal fortælle de besøgende, at naturparken byder på særlige naturværdier, friluftsoplevel-

ser og serviceydelser eller produkter, som besøgende kan møde i naturparken. Lidt på samme måde, som det Blå Flag gør for strandene. Mærkningsordningen giver samtidig kommunerne og de lokale aktører inden for turisme og erhvervsliv en unik mulighed for profilering og markedsføring af produkter, servicetilbud og naturværdier.

FRILUFTSRÅDET KOORDINERER OG DRIVER MÆRKNINGSORDNINGEN SAMT UNDERSTØTTER DE MÆRKEDE NATURPARKER MED:

- Konsulentbistand og procesbistand, når der f.eks. skal inddrages frivillige, herunder kursuspakker for uddannelse af frivillige formidlere, konkrete formidlingsarrangementer i udvalgte naturparker og et overordnet frivilligprogram.
- Logo og designmanual for Danske Naturparker, der skaber genkendelighed og gør naturparkerne til et nationalt vartegn, som kan bruges til markedsføring, informationsmaterialer, skiltning, mærkning mv. af kommunerne og naturparkerne.
- En manual for skiltning og vejvisning, der sætter fælles standarder for skilte, informationsstandere og vejvisning i naturparker med angivelse af standarder for mål, materialer og design. Manualen gør det let for kommunerne at bestille de nødvendige skilte og standere.
- En kvalitetssikring af mærket Danske Naturparker ved et fælles ophæng til en nedsat nationalkomité, der vurderer ansøgninger, drøfter fælles og over-
- ordnede spørgsmål, opsamler erfaringer og sikre erfaringsudvekslinger samt vidensdeling, på tværs af naturparker.
- National markedsføring af konceptet i form af f.eks. en national hjemmeside, nyhedsbreve, nationalt oversigtskort, elektronisk formidling, piktogrammer til vejvisning, mv.
- Udvikling af et monitoringsprogram, så det kan dokumenteres, hvordan naturparkerne lever op til formålene samt bidrage positivt til udviklingen i kommunen, ved at styrke naturen og etablere gode rammer for friluftsliv og bæredygtig turisme.
- En erfagruppe, hvor forvaltere og administrative medarbejdere fra allerede mærkede naturparker og pilotparker kan mødes til to årlige workshops og dele deres erfaringer med udviklingen af enkelttemaer eller hele naturparker.
- Et europæisk samarbejde gennem EUROPARC samarbejdet.

Friluftsrådet understøtter udviklingen af en række tværgående programmer og koncepter, der kan implementeres i naturparkerne og styrke indholdet og serviceoplevelsen for de besøgende. Koncepterne er rammer, som hver enkelt naturpark selv kan fylde indhold i afhængigt af de lokale forhold. Her kan kort nævnes "Kløverstier", "Grejbanker", "Rekreativ infrastruktur", "Frivillig i naturen", "Put Danmark i lommen" m.m., men det vil også være oplagt, at de enkelte naturparker selv udvikler nye aktiviteter og koncepter som forsøgsprojekter, der kan søge om støtte fra lokale og nationale fonde

I første omgang kan udviklingen af nye serviceydelser startes som pilotprojekter i den enkelte naturpark. Senere kan de færdige koncepter udbredes til alle naturparker, og Friluftsrådet vil facilitere en erfaringsudveksling mellem naturparkerne, som en del af mærkningsordningen. På den måde vil Friluftsrådet være med til at sikre, at alle de gode projekter og erfaringer kommer alle naturparker til gode. Det gælder f.eks. de fire delprojekter: rekreativ infrastruktur, grejbanker, frivilligindsats og undervisning.

**DE TVÆRGÅENDE
PROGRAMMER ER
RAMMER, SOM HVER
ENKELT NATURPARK SELV
KAN FYLDE INDHOLD I
AFHÆNGIGT AF DE LOKALE
FORHOLD. HER KAN KORT
NÆVNES "KLØVERSTIER",
"GREJBANKER", "REKREATIV
INFRASTRUKTUR", "FRIVILLIG
I NATUREN", "PUT DANMARK
I LOMMEN" M.M.**

ANSØGNINGSPROCEDURE

Der er to årlige ansøgningsrunder til mærkningen som pilotpark eller naturpark.

Ansøgningsskema kan downloades fra Danske Naturparker's hjemmeside; www.danskenaturparker.dk. Ansøgningsskema med bilag indsendes elektronisk som pdf-fil til Friluftsrådet på mail: fr@friluftsradet.dk. I de tilfælde, hvor flere kommuner går sammen om et projekt, indsendes kun én samlet ansøgning. Friluftsrådet vil dog gerne have en kontaktperson i hver kommune.

Ansøgningen, der maksimalt må fylde 10 sider eksklusive kortmateriale, skal indeholde en projektbeskrivelse, som omfatter en kort oversigt over status og potentialer inden for følgende temaer: natur, friluftsliv, kultur, land- og skovbrug, formidling samt aktørinddragelse. Desuden en kort beskrivelse af ansøgernes overvejelser omkring den langsigtede driftsfinansiering og en budgetskitse for den femårige periode. Der er også mulighed for at motivere ansøgningen og inddrage elementer, der ikke passer ind under de øvrige felter i ansøgningsskemaet. Kortmaterialet, som vedlægges, skal tydeligt vise naturparkens afgrænsning samt en oversigt over beskyttede og fredede arealer.

De modtagne ansøgninger vurderes af en nationalkomite. Komiteen mødes to gange årligt og medlemmerne repræsenterer overordnede interesser, myndigheder og fagpersoner inden for natur og friluftsliv. Nationalkomiteens aktuelle medlemmer kan ses på hjemmesiden. I nogle tilfælde kan der være behov for eksterne faglige vurderinger, som sekretariatet sørger for bliver udarbejdet og fremlagt for komiteen sammen med ansøgningen.

Hvis alle kriterier er opfyldt, og naturparkplanen kan godkendes, tildeles området mærket Danske Naturparker. Der kan søges om fornyet mærkning efter en periode på fem år, hvis det kan dokumenteres, at de kortsigtede planer og målsætninger for perioden er opfyldt, og at området har fået en forbedret naturkvalitet.

**HVIS ALLE KRITERIER ER OPFYLDT, OG
NATURPARKPLANEN KAN GODKENDES,
TILDELES OMRÅDET MÆRKET DANSKE
NATURPARKER.**

HVORDAN GØR VI?

Fundamentet for mærkningsordningen er 10 kriterier, herunder et krav om en naturparkplan. Naturparken skal sikres et lovmæssigt ophæng i planlovens § 12 som en del af kommuneplanen eller som et kommuneplantillæg. På den måde forankres naturparken til den kommunale planlægning og udvikling generelt og til de politiske strategier.

Kriterier for mærkningsordningen Danske Naturparker

1. Minimum 50 % af naturparkens areal skal være beskyttet natur

Ved beskyttet natur menes som udgangspunkt: Natura 2000-områder, arealer omfattet af naturbeskyttelsesloven, klitfredede arealer, små naturarealer omfattet af skovlovens § 28 samt Jagt- og Vildtforvaltningsloven. Undtaget er arealer omfattet af beskyttelseslinjer som for eksempel strandbeskyttelseslinjen.

2. Naturparken skal have en præcis geografisk afgrænsning

Afgrænsningen bør følge naturlige landskabelige grænser frem for administrative grænser. Der behøver ikke nødvendigvis at være fysiske afgrænsninger eller markeringer i landskabet.

3. Naturparken skal have en administrativ ansvarlig medarbejder

Det kan være en egentlig projektleder, en kommunal embedsmand eller en sekretariatsleder. Det vigtige er, at der er en kontaktperson og tovholder på driften og projekterne i naturparken. Medarbejderen skal ikke nødvendigvis være fuldtidsbeskæftiget med naturparken.

4. Naturparken skal have et naturparkråd

Rådet sammensættes af relevante interessenter i den pågældende naturpark (eksempelvis lodsejer-repræsentanter, Naturstyrelsen, Danmarks Naturfredningsforening, museumsinspektør/leder, kommunale forvaltninger, udviklingskonsulenter, landbrug, skovbrug, Friluftsrådet, turismesektoren, regionen og lign.). Rådets sammensætning

afgøres i sidste instans af kommunalbestyrelsen. Enkeltpersoner kan som udgangspunkt ikke være medlemmer af naturparkrådet. Det er en god ide, at formanden for rådet er medlem af kommunalbestyrelsen. Naturparkrådet skal inddrages i udarbejdelsen af naturparkplanen og arbejde for, at de tiltag, planen beskriver, gennemføres. Desuden skal rådet være rådgivende og inspirere til nye projekter og udvikling af naturparken.

5. Der skal tilvejebringes den nødvendige økonomi til drift og udvikling af naturparken samt realisering af naturparkplanen

Budget samt finansieringsplan for de næste fem år skal vedlægges ansøgning til Danske Naturparker. Er hele finansieringen på ansøgningstidspunktet ikke på plads, skal det sandsynliggøres, at dette vil ske i løbet af mærkningsperioden.

6. Naturparken og dens afgrænsning skal være en del af kommuneplanen eller et tillæg til denne

Kriteriet skal sikre naturparkens lovmæssige ophæng via planlovens § 12

7. Naturparken skal forankres lokalt gennem borgerinddragelsesprocesser

Borgerinddragelsen skal foregå i både etablerings- og driftsfasen. Det kan være i form af debatmøder, foredrag, workshops og arbejdsgrupper, hvor borgerne får mulighed for at bidrage med forslag til naturparken og naturparkplanen, involvering af frivillige i naturplejeprojekter, naturovervågning, bygningsrenovering, formidling, administration og lign. Der er ikke fastsat krav for mængden og typen af

borgerinddragelsesaktiviteter, idet naturparkernes behov vil være forskellige. Naturparken skal kunne dokumentere, at borgerinddragelsen er passende for området. Det anbefales, at naturparken kontakter Danske Naturparker sekretariat tidligt i forløbet, for på den måde at sikre, at kriteriet overholdes.

8. Der skal være en koordineret formidling af naturparken for både danske og udenlandske besøgende

Der skal som minimum være en naturparkfolder/app og et formidlingssted/besøgscenter, f.eks. på et museum, turistbureau eller naturcenter. Naturparken skal have en hjemmeside. Naturparkfolderen, information på formidlingsstedet og de væsentligste dele af hjemmesiden skal være tilgængelige på dansk, engelsk og tysk. Endvidere skal der etableres servicevejvisning på kommunale veje og stier.

9. Naturparken skal have mindst én naturvejleder tilknyttet

Naturvejlederen kan være forankret i selve naturparken eller i kommunen/kommunerne på et museum, en naturskole eller lign. Naturvejlederens engagement i naturparken skal ikke nødvendigvis være fuldtids.

10. Der skal foreligge en godkendt naturparkplan, som er politisk vedtaget

Krav til planens struktur og indhold kan ses sidst i denne vejledning eller i Danske Naturparker skabelon for naturparkplan. Planen skal godkendes af Danske Naturparker før kriteriet er opfyldt. Det kan derfor anbefales, at planforslaget indsendes til Danske Naturparker i høringsperioden. Det er vigtigt, at der er en god sammenhæng mellem visionen, de langsigtede mål for naturparken og de konkrete projekter, der er planlagt for mærkningsperioden.

Naturparkerne skal hvert år sende en kort statusrapport til Danske Naturparker. Statusrapporten følges op, ved at sekretariatet besøger naturparken. Væsentlige afvigelser fra planerne i mærkningsperioden skal godkendes af Danske Naturparker. Hvis naturparken i løbet af mærkningsperioden ophører med at opfylde kravene i Danske Naturparker, fratages mærkningen.

PILOTPARKER

Hvis kriterium 1-7 kan opfyldes, og det samtidig kan sandsynliggøres, at alle kriterierne samt krav til naturparkplanen kan opfyldes inden for fem år, kan der søges om status som pilotpark. Arbejdet med at etablere en pilotpark skal som minimum være politisk vedtaget.

VÆSENTLIGE KRAV TIL ANSØGNINGEN SOM PILOTPARK:

- **Dokumentation** for, at kriterierne 1-7 er opfyldt
- **En beskrivelse af områdets status og potentiale** inden for natur, friluftsliv, kulturarv og formidling
- **En projektbeskrivelse**, der beskriver, hvordan parterne vil arbejde med at opfylde kravene til at blive mærket som Danske Naturparker
- **Et budget og en finansieringsplan** for pilotparkperioden

Pilotparkstrukturen er oprettet for at motivere og sikre udviklingen af kommende naturparker og for at yde procesmæssig støtte til de kommuner, som er godt i gang med at etablere naturparker. Pilotparker kan få del i de mange gode muligheder, som mærkningsordningen indebærer – men uden at bruge navn og logo i samme omfang som de fulgyldige medlemmer af Danske Naturparker.

FRIVILLIGHED OG LOKALE SAMARBEJDSPROCESSER

Det er vigtigt, at lodsejere og erhvervsliv med relationer inden for naturparken inddrages så tidligt som muligt i planerne og processerne. Udover forankringen til kommunen i de politiske strategier og de lokale planer skal naturparken også forankres til borgerne og de frivillige foreninger.

Borgerinddragelse er et bærende element i Danske Naturparker. Det skaber forståelse, medansvar og konstruktive aktører, foruden at det genererer ressourcer. I arbejdet med naturparker skal der være fokus på at skabe modeller for borgerinddragelse. Det er vigtigt, at borgerinddragelsen er bred og tværgående fra det grønne råd over de lokale foreninger til de lokale ildsjæle, mindre regionale initiativer og lokale erhvervsdrivende. Naturparkerne kan skabe synergi med turisme- og produktionsvirksomheder, der kan drage nytte af naturparkerne gennem eksempelvis oplevelsespakker, overnatning og forplejning, konferencer, salg af lokale fødevarer, m.m.

Forankringen til borgerne og de frivillige foreninger, skal tage afsæt i dialog og samarbejdsprocesser – såvel i etableringsfasen som i driftsfasen. De frivillige skal både inddrages, når arealet afgrænses, og visionen og planerne for parken udvikles, men også i driften og vedligeholdelsen af parken. Der kan etableres arbejdsgrupper eller arbejdes med det gamle *laug-koncept*, hvor der f.eks. nedsættes sti-laug, fugle-laug, kano-laug, kogræsser-laug.

Friluftsrådet ser også gerne, at de Grønne Råd inddrages og styrkes gennem arbejdet med naturparker i kommunerne. Man kan forestille sig, at det grønne råd får mulighed for at diskutere principper for udpegning af arealer til naturparken, samt at det grønne råd får naturparkplanen i høring.

RESSOURCER

Projekter og drift i naturparker kan for det første understøttes af de kommunale ressourcer, der i forvejen er sat af til drift, vedligeholdelse og pleje af naturområder. Mærkningsordningen aktiverer disse ressourcer og gør dem mere synlige, når de understøtter naturparken med netop de kvaliteter og serviceydelser, som borgerne og de besøgende efterspørger.

Opgaverne med løbende drift, vedligeholdelse og naturpleje bliver på den måde indlejret i en overordnet strategi, der profilerer og markedsfører lokalområdet og kommunen.

Hvis naturparken er et samarbejde mellem flere kommuner, skal det afklares, hvordan ressourcerne deles, hvilke forvaltninger der skal forankre projekterne, og hvilke medarbejdere der skal inddrages. Det er vigtigt, at der afsættes tid til projektledelse og facilitering af samarbejdsprocesser – både internt og med eksterne aktører. Friluftsrådet ser gerne, at forskellige kommunale organisationsmodeller eller eksperimenter med nye former for forvaltning bliver afprøvet, når to eller flere kommuner går sammen om en naturpark.

Naturparken vil også have muligheden for at søge Tips- og Lottomidler til Friluftslivet eller forskellige private fonde og offentlige støtteordninger til at gennemføre konkrete enkeltprojekter. Særligt når de kommunale midler kombineres med frivillige initiativer og ressourcer, åbner der sig mange muligheder for at sende ansøgninger til fonde og støtteordninger, hvor en medfinansiering eller egenfinansiering i mange tilfælde er en forudsætning.

Nedenfor ses en oversigt over forskellige støtteordninger, der fra 2013 kan være relevante i forhold til at realisere naturparkplanen og gennemføre projekter. En opdateret liste findes på www.danskenaturparker.dk og flere tilskudsordninger kan bl.a. ses på www.naturstyrelsen.dk/Naturbeskyttelse/Naturprojekter/Tilskud/ eller www.ntsnet.dk/fonde

HUSK AT PLUKKE DE LAVEST HÆNGENDE FRUGTER FØRST.
VED AT SKABE SMÅ SUCCES-
HISTORIER MOBILISERES
FLERE LOKALE RESSOURCER,
FRIVILLIGHED OG ENGAGEMENT,
DER KAN STØTTE OP OM
NATURPARKPROJEKTET.

ORDNING:	GÅR TIL:	HVEM KAN MODTAGE MIDLER?	HVEM ADMINISTRERER ORDNINGEN?
Tips- og Lotto-midler til Friluftslivet	Friluftspjeker, naturformidling, naturvejledning, forskning i friluftsliv og driftsstøtte til natur- og friluftorganisationer.	Staten, kommunerne, private og organisationer.	Friluftsrådet. www.friluftsradet.dk
Kommunal naturforvaltning	Naturpleje, naturgenopretning og friluftsliv. Kommunal fokusering. Mindre projekter.	Kommuner og private.	Den lokale kommune.
Arbejdsmarkedets Feriefond	Aktiviteter og oplevelser inden for områderne kultur, natur og kulturmiljø.	Fonde, foreninger eller selvejende institutioner, hvor det er fastslået i vedtægterne, at virksomheden drives på almennyttig basis. I nogle tilfælde også til kommuner.	Arbejdsmarkedets Feriefond. http://www.aff.dk
Nordea-fonden	Projekter med almennyttige og velgørende formål. Aktiviteter, der fremmer det gode liv inden for sundhed, motion, natur og kultur.	Almennyttige projekter.	Nordea-fonden. www.nordeafonden.dk
15. juni Fonden	Kunst og kultur. Forskning og uddannelse. Humanitære og sociale formål. Den danske flora og fauna. Balancen mellem jagt- og naturinteresser.	Personer, foreninger og organisationer.	15. juni Fonden. www.15junifonden.dk
Lokale og Anlægsfonden	Idrætsfaciliteter, kulturhuse, faciliteter til spejder- og friluftsliv, biografer samt musik- og dansefaciliteter. Både udendørs- og indendørsfaciliteter – og både nyopførelser, udbygning og nyindretning af eksisterende anlæg.	Foreninger, organisationer, institutioner, fonde og kommuner – der ønsker at bygge og drive støttede faciliteter uden privatøkonomiske interesser.	Lokale- og Anlægsfonden. www.loa-fonden.dk
Grøn Vækst midlerne	Regionale udviklingsindsatser og projekter inden for natur og miljø, turismeindsatser, fødevarer, netværk og landdistriktsudvikling.	Private, offentlige institutioner, foreninger og kommuner – via kommunal tovholder eller lokal aktionsgruppe.	Det regionale vækstforum – via kommunal tovholder eller lokal aktionsgruppe.
LAG-midler	Lokale projekter, der skaber nye arbejdspladser og lokal livskvalitet. Skal understøtte den lokale aktionsgruppes udviklingsstrategi.	Foreninger, kommuner og private.	Den lokale aktionsgruppe www.livogland.dk/lokale-aktionsgrupper
Støtteordning til friluftsfaciliteter ved fortidsminder og fredede områder	Forbedring af mulighed for friluftsliv i form af faciliteter og formidling.	Lodsejere, foreninger, organisationer, myndigheder mv. Midlerne kan alene anvendes på privatejede arealer.	Naurstyrelsen. www.naturstyrelsen.dk
Statslig naturforvaltning	Naturpleje, naturgenopretning, friluftsliv, statslig skovrejsning. Fokus på NATURA 2000 og store projekter af national/regional betydning.	Staten, kommunerne, private og organisationer.	Naurstyrelsen. www.naturstyrelsen.dk

ORDNING:	GÅR TIL:	HVEM KAN MODTAGE MIDLER?	HVEM ADMINISTRERER ORDNINGEN?
Vådområder og P-ådale	Etablering af vådområder og P-ådale mhp. opfyldelse af EU's vandrammedirektiv	Kommuner.	Naurstyrelsen. www.naturstyrelsen.dk
Grønne partnerskaber	Større og mindre borgernære projekter om forbedringer af natur og friluftsliv samt naturformidling. Samarbejde mellem KL, DN, Friluftsrådet og Naturstyrelsen. Ingen ansøgningsfrister, kan søges hele året.	Staten, kommunerne, private og organisationer.	Naurstyrelsen. www.naturstyrelsen.dk
Vandløbs-restaurering	Tilskud til fjernelse af spærringer, åbning af rørlagte strækninger og udlægning af gydegrus og sten inklusive bearbejdning af profil og brinker.	Kommuner.	Naurstyrelsen. www.naturstyrelsen.dk
Fastholdelse af vådområder	For at tåle den varige våde tilstand på arealer, som er omfattet af et vådområde-projekt, er det muligt at søge tilskud til Fastholdelse af vådområder. Formålet er at forbedre vandmiljøet og naturen ved en reduktion af kvælstofbelastningen.	Staten, kommuner, private og organisationer.	NaturErhvervsstyrelsen. http://naturerhverv.fvm.dk
Miljøbetinget tilskud og omlægningstilskud	Miljøbetinget tilskud og omlægning til økologisk landbrugsdrift. Fokus på nedsættelse af kvælstoftilførslen og pesticidanvendelse.	Private sekundært offentlige myndigheder. Økologer før konventionelle.	NaturErhvervsstyrelsen. http://naturerhverv.fvm.dk
Pleje af græs og naturarealer	Miljøvenlig drift af græs- og naturarealer med græsning eller slæt, opretholdelse af ændret afvanding. Fokus på NATURA 2000 i græsordningen.	Private sekundært offentlige myndigheder.	NaturErhvervsstyrelsen. http://naturerhverv.fvm.dk
Natur- og miljøprojekter	Tilskud til planlægning af natur- og miljøprojekter samt ikke-produktive investeringer forbundet med gennemførelse af f.eks. græsningsselskaber, hegn, rydning, naturadgang og jordfordeling.	Privat og offentlige.	NaturErhvervsstyrelsen – Landdistrikter. http://naturerhverv.fvm.dk
Akvatisk flora og fauna	Tilskud til beskyttelse og udvikling af den akvatiske flora og fauna, samtidig med at vandmiljøet forbedres, herunder vandløbs-restaurering og bevarelsesforanstaltninger inden for rammerne af NATURA 2000.	Kommuner, andre myndigheder og offentlige eller selvejende organisationer.	NaturErhvervsstyrelsen. http://naturerhverv.fvm.dk
EU-LIFE	Innovative og europæisk betydende naturprojekter primært inden for NATURA 2000. Mulighed for støtte til projekter vedr. 2010 målsætningen. Egnede til større projekter.	Stat, kommuner, private og organisationer.	Naurstyrelsen. www.naturstyrelsen.dk

NATURPARKPLANEN

Naturparkplanen er det redskab, der beskriver formålet og visionerne med naturparken på længere sigt. Samtidig skal den indeholde afsnit, der viser konkret, hvilke kortsigtede mål og projekter der realiseres i den periode, naturparkplanen omfatter. De kortsigtede planer og projekter skal være specifikke, målbare og tidsbestemte.

Naturparkplanen skal sikre det særlige forvaltningsmæssige fokus og være det særlige ophæng til den kommunale forvaltning, der sikrer, at naturparken kommer til at gøre en forskel, eksempelvis for natur, friluftsliv og borgerinddragelse.

Naturparkplanen skal dække en periode på fem år – det samme som en mærkningsperiode i Danske Naturparker.

Når en ny naturparkplan skal udarbejdes efter en mærkningsperiode, er det ikke nødvendigt at opstille nye langsigtede mål eller nye visioner for naturparken. Ændringer i status under de enkelte afsnit skal nævnes i den nye plan. Den nye plan skal indeholde en evaluering af den foregående periode i form af en redegørelse, der beskriver, hvilke mål der er realiseret og hvordan, foruden at den skal indeholde nye kortsigtede mål for de næste fem år.

Naturparkplanen skal indeholde følgende afsnit:

Natur

- En beskrivelse af status for naturens tilstand i naturparkområdet og de særlige kvaliteter, som har dannet grundlag for inddragelse og afgrænsning af arealet i naturparken. Der kan f.eks. refereres til eksisterende undersøgelser og rapporter. Der redegøres for beskyttede og fredede arealer.
- En beskrivelse af de langsigtede mål for udviklingen af naturen (f.eks. beskrivelse af behovet for at skabe forbindelseslinjer, for naturpleje, for græsning eller slet, for større eller mindre naturgenopretningsprojekter mv.).
- En plan for, hvilken indsats der på kortere sigt skal iværksættes for at opfylde det langsigtede mål. De kortsigtede planer skal være specifikke, målbare og tidsbestemte.

Kulturarv

- En beskrivelse af naturparkens kulturarv, og hvordan den kommer til udtryk i landskabet samt har dannet grundlag for inddragelse og afgrænsning af arealet i naturparken.
- En beskrivelse af, hvordan kulturarven i landskabet bevares og synliggøres på længere sigt.
- En plan for, hvordan oplevelsen af kulturarven i landskabet kan styrkes på kortere sigt. (Afsnittet vil hænge sammen med afsnittet omkring formidling). De kortsigtede planer skal være specifikke, målbare og tidsbestemte.

Friluftsliv

- En beskrivelse af de eksisterende muligheder for at dyrke friluftsliv.
- En beskrivelse af de langsigtede mål for at forbedre mulighederne for at dyrke friluftsliv og opleve naturen (f.eks. længere sammenhængende stiforløb, støttepunkter for friluftsliv etc.).
- En plan for, hvilken indsats der vil blive iværksat på kortere sigt for at forbedre mulighederne for at dyrke friluftsliv og opleve naturen. De kortsigtede planer skal være specifikke, målbare og tidsbestemte.

Erhverv

- En beskrivelse af de primære erhverv i naturparken.
- En beskrivelse af, hvordan de primære erhverv i og omkring naturparken på længere sigt kan medvirke til at understøtte målsætningerne med naturparken.

Formidling

- En beskrivelse af den eksisterende formidlingsindsats i naturparkområdet.
- En beskrivelse af de langsigtede mål for formidlingen i og af naturparken.

- En plan for, hvilken indsats der på kortere sigt skal iværksættes for at opfylde de langsigtede mål. De kortsigtede planer skal være specifikke, målbare og tidsbestemte.

Turisme

- En beskrivelse af den eksisterende turisme i naturparken.
- En beskrivelse af, hvordan turismen kan fremmes, og en plan for, hvordan turismen kan udvikles i samspil med naturparkens øvrige formål samt i samarbejde med turismeaktører i og uden for naturparken.
- En plan for, hvilken indsats der på kort sigt vil blive iværksat på turismeområdet. De kortsigtede planer skal være specifikke, målbare og tidsbestemte.

Planforslaget udsendes til relevante parter med interesse i naturparken i en høringsperiode. Det kan anbefales, at planforslaget også indsendes til Friluftsrådet i høringsperioden. Bemærkninger og indsigelser til planforslaget, der modtages i høringsperioden, samles i et dokument eller en hvidbog, der vedlægges ansøgningen til Friluftsrådet sammen med den godkendte og evt. tilrettede Naturparkplan.

Tekst: Maria-Louise Lindgaard Galamba
Design og grafisk produktion: meyer & buk Dahl a/s
Fotos: Casper Lindemann og Colourbox.com
Udgivet af Friluftsrådet 2013
Oplag: 1000

Produceret med støtte fra Nordea-fonden samt
Tips- & Lottomidler til Friluftslivet

Friluftsrådet
Scandiagade 13
2450 København SV
33 79 00 79
www.friluftsradet.dk

